

## recensie

## Boeiend spel van schoonheid en tragiek

## THEATER

Wreed en Teder  
Toneelschuurproductie  
★★★★★

Vanachter een loodgrijze ijzeren kanteldeur klinkt welluidende close harmony. De voorstelling is nog niet begonnen of de toon is gezet. De kille grimmigheid van een dagelijkse werkelijkheid versus het eeuwige zoete verlangen naar een klein beetje geluk, ergens, ooit.

'Wreed en Teder' ('Cruel and Tender', 2004) van de Britse schrijver Martin Crimp (1956) is een eigentijdse versie van 'Vrouwen van Trachis' van Sophocles. Diens tragedie rond de vrouwelijke oorlogsbuit van Heracles is afgezet tegen een war-on-terror-achtergrond, maar de focus ligt, net als in die vijfde eeuw voor Christus, op de vrouw.

Als Amelia wacht op nieuws van haar man, de generaal, doceert zij haar personeel omtrent het verschil tussen zogenaamd frivole internetseks en seks met een echte man, een genadeloze vechter. Als Amelia begrijpt dat de thuis afgeleverde krijgsvaak in werkelijkheid de minnares is van haar generaal, voert zij haar gastvrijheid op tot een krachtig tegenwicht van diens overspel. Amelia wil geen slachtoffer zijn en dus stelt zij daden. Het is de nooit aflatende strijd tussen dader en slachtoffer die, ver van het slagveld, dichtbij is gebracht tot een innerlijke worsteling en een permanent gevecht met elkaar en omstandigheden. Tederheid willen en wreedheid doen ondanks jezelf.

Die paradox geeft regisseur Michiel de Regt vorm in continue tegenbeelden van echt en onecht, van hard en zacht, van realisme en absurdisme, van vorm en spel. De schlager 'Irgendwo auf der Welt' is als een smachtend lint tussen de scènes geweven, terwijl de personages in grijs gekleed gaan. Kleur komt er pas met de uitbundige versiering ter welkom van de thuiskeurende generaal, maar is dan meteen in contrast met het tot Amelia doordringende besef dat de ampul met liefdeswater die ze hem toezond iets anders kon hebben bevat.

Alle tegenstrijdigheden heeft De Regt trefzeker gebundeld tot een theatraal en dramatisch boeiend spel van schoonheid en tragiek, al kan niet elke speler de voortdurende contradictie tussen wat de personages willen, doen en uitstralen waarmaken. Rosa da Silva als Twentse huishoudster komt een eind, maar Alejandra Theus als Amelia is adembenemend. Zoals Theus Amelia's waarachtige of juist gespeelde naïviteit met een enkele oogopslag duidt en tegelijk het raadsel ervan handhaaft is ongekend. Dubbelzinnig en onweersaanbaar. Zij is 'Wreed en Teder', even schijnbaar warm als De Regts slotbeeld: een familieportret met strakke gezichten dat nieuwe ellende doet vermoeden. Meesterlijk.

HANNY ALKEMA

T/m 21-12. www.wreedenteder.nl

# Selfies: spelen met je identiteit

Het zelfportret - oftewel selfie - is ongekend populair op sociale media. Narcisme in het internettijdperk of gewoon een manier om jezelf te uiten?

TEKST Kristel van Teeffelen

**H**ordes toeristen staan driftig foto's te maken van de beroemde koranschool Ben Youssef in Marrakech. Een jonge vrouw heeft andere plannen. Ze drukt de knop op haar smartphone in zodat de camera op de voorkant wordt ingeschakeld. Een grimas op het gezicht en klik - het zelfportret is gemaakt.

Zelfportretten, oftewel 'selfies', zijn het internetfenomeen van dit moment. Volgens het gerenommeerde Britse Oxford-woordenboek is in een jaar tijd het gebruik van het woord met 17.000 procent toegenomen. Reden genoeg om 'selfie' eerder deze week uit te roepen tot woord van 2013. Ook de Nederlandse Van Dale blijft overigens niet achter: selfie werd vorige maand opgenomen in de lijst met nieuwe woorden.

De populariteit van zelfportretten hangt ongetwijfeld samen met de komst van de smartphone - waarom zit er anders een camera op de voorkant? Makers lijken er een sport van te maken zichzelf op de meest rare plekken vast te leggen. Zo gaat er op internet een foto rond van een vrouw die net gebeten wordt door een kameel. Maar ook zelfportretten met beroemdheden, op een begrafenis of in een rijdende auto zijn op sociale media momenteel populair.

Hoewel de selfie vooral dit jaar aan populariteit won, is het fenomeen niet nieuw. Frits Gierstberg, hoofd tentoonstellingen bij het Nederlandse Fotomuseum, schat dat het eerste zelfportret aan het einde van de negentiende eeuw werd gemaakt. "Eigenlijk past het in de traditie van de zelfportretten in schilderkunst. De fotografen, die in die tijd vaak een spiegel gebruikten, wilden er hun eigen identiteit mee vastleggen. Omdat ze dat met hun eigen medium - de fotografie - deden, ontstond er een soort tweede laag in het werk."

Vele kunstfotografen die zichzelf portretteerden volgden daarna. Zoals de Franse Claude Cahun (1894-1954), die zichzelf met allerlei verschillende maskers vastlegde, en de Amerikaanse Cindy Sherman (1954), die in haar werk ook telkens een andere gedaante aanneemt. Het zijn zelfportretten met een boodschap over identiteit: wat is dat eigenlijk? En hoe vloeibaar is je imago?

## Experimenteren

Volgens Gierstberg zijn de selfies de tegenwoordig eigenlijk niet anders. "Door het maken van selfies kijken mensen hoe ze eruit zien en spelen ze met hun eigen beeld. Je kunt eindeloos experimenteren. Dat is door de smartphone en tablet met camera's aan de voorkant, alleen maar makkelijker geworden. Zeker nu je er met apps allerlei speciale effecten en vervormingen aan kunt toevoegen."

Er zijn mensen die selfies afdoen als internetnarcisme. Neem de toeriste in Marrakech die niet in haar omgeving geïnteresseerd lijkt, maar alleen in het beeld van zichzelf. Maar volgens Sander Duivestijn, werkzaam bij IT-dienstverlener Sogeti en co-auteur van het



Een fan fotografeert zichzelf met acteur Brad Pitt. FOTO AP



Italiaanse jongeren maken selfies met paus Franciscus. FOTO AP

boek 'Me the Media', weerspiegelen de selfies de overgang van een schrift- naar een beeldcultuur. Niet voor niets is het sociale medium Instagram, het broertje van Facebook dat zich enkel richt op foto's, erg populair. Bovendien verschijnen er apps die zich speciaal op zelfportretten richten. Zo kun je op de app 'Selfie' alleen foto's plaatsen die met de camera aan de voorkant van je smartphone zijn gemaakt.

Duivestijn: "Door zelfportretten op internet te delen, maak je een soort visueel dagboek. Zo krijgen anderen een beter beeld van hoe het met je gaat. Het idee is dat een beeld meer zegt dan duizend woorden."

Maar is het kenmerk van selfies niet juist dat ze geposeerd zijn en dus niet altijd een beeld tonen dat overeenkomt met de werkelijkheid? Dat maakt geen verschil, vindt Duivestijn. "Al is het geposeerd, de foto laat toch nog zien hoe het met je gaat. Bovendien hebben selfies vaak ook veel humor en zelfspot."

Regels waaraan een selfie moet voldoen, zijn er volgens Gierstberg dan ook niet. "Volgens mij mag alles. Het draait op internet vaak juist om originaliteit en creativiteit. Veel selfies worden dan ook puur voor de lol gemaakt. Al zit er ook best een serieus element aan: je experimenteert met je zelfbeeld en met fotografie."